

Του **Ανδρέα Μπουρούτη**

Οι επέτειοι έχουν δημιουργηθεί για να μας θυμίζουν ότι το παρελθόν αποτελεί θεμέλιο λίθο του παρόντος. Το αναγνωρίζεις, το τιμάς και πορεύεσαι προς το μέλλον. Ως εκ τούτου η διαχείριση της μνήμης αποτελεί μια δύσκολη συνθήκη που δημιουργεί εντάσεις και διαφωνίες, ειδικά όταν αφορά δυσάρεστα ζητήματα του παρελθόντος, συνθήκες και γεγονότα που έχουν την αντανάκλαση τους στο σήμερα. Από την άλλη πλευρά η νοηματοδότηση μιας επετείου απαιτεί ανιδιοτέλεια και αφοσίωση στον σκοπό που υπηρετεί. Την καλλιέργεια δηλαδή μιας παιδευτικής σχέσης που ανταποκρίνεται δημιουργικά σε αυτό που μνημονεύεται και ζητά τη συμμετοχή του παρόντος στην αναμέτρηση του με το παρελθόν.

Ο μεταπολεμικός ευρωπαϊκός κόσμος χτίστηκε πάνω στα συντρίμμια της φρίκης με τη βοήθεια μιας ενοχικής σιωπής. Ο κόσμος έπρεπε να αρχίσει να μετρά από το μηδέν για να μπορέσει να προχωρήσει. Η σιωπή όμως που απλώθηκε και η λήθη που επικράτησε έδωσαν και το έναυσμα της μετέπειτα κριτικής..

Η διεθνής ημέρα μνήμης θυμάτων του Ολοκαυτώματος είναι μια δύσκολη επέτειος γιατί καλεί τα ευρωπαϊκά κράτη να αναμετρηθούν με το παρελθόν τους. Όλο αυτό σε μια εποχή που διακρίνεται από ανασφάλεια για ένα άδηλο μέλλον.

Τίποτα δεν είναι πιο άβολο από ένα παρελθόν, ειδικά σε σχέση με το Ολοκαύτωμα, που μπορεί να σε στοιχειώσει με όσα αναδεικνύει. Από την άλλη μεριά η προβολή από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και τη νέα επικρατούσα τάση, τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, ελλοχεύει τον κίνδυνο της προσέγγισης ενός εξαιρετικά σοβαρού θέματος με απλουστευτικούς όρους.

Εντούτοις, η αναμέτρηση με το παρελθόν είναι απαραίτητη για να θεμελιώσεις το παρόν και ακόμη περισσότερο το μέλλον. Όσο πιο πολλά γνωρίζουμε και όσο περισσότερα αναγνωρίζουμε, τόσο βοηθούμε το σήμερα να θέσει πιο ισχυρά τα θεμέλια του. Η γνώση είναι δύναμη και ο σύγχρονος αντισημιτισμός, η συνωμοσιολογία και οι κάθε λογής εξωφρενικές θεωρήσεις που τον συνοδεύουν εδράζονται ακριβώς εκεί: στην έλλειψη γνώσης.

Όχι λοιπόν, δεν επέδειξε όλη η ελληνική κοινωνία αλληλεγγύη την περίοδο της Κατοχής. Υπήρξαν πολλοί που αδιαφόρησαν, συμμετείχαν και εκμεταλλεύτηκαν το εβραϊκό δράμα. Οι ναζί άνοιξαν τον κύκλο της συνενοχής και ήταν πολλοί αυτοί που έσπευσαν να εισέλθουν εντός του. Η ελληνική δημόσια γραφειοκρατία έπαιξε σημαντικό ρόλο στην απομόνωση των Εβραίων και την απογύμνωσή τους από τα περιουσιακά τους στοιχεία. Το σύστημα της μεσεγγύησης υπήρξε το μέσο της

Phoca PDF

ιδιοποίησης και λεηλασίας των εβραϊκών περιουσιών.

Φυσικά δεν έπραξαν όλοι έτσι. Εκατοντάδες Εβραίοι σώθηκαν καταφεύγοντας στο βουνό και το ΕΑΜ ή έλαβαν ψεύτικες ταυτότητες στην Αθήνα. Πολλοί χριστιανοί βοήθησαν Εβραίους δίχως να τους ξέρουν καλά, στη Σκόπελο, τη Ζάκυνθο και αλλού. Τουλάχιστον 347 Έλληνες έχουν ανακηρυχθεί «Δίκαιοι των Εθνών» γιατί με κίνδυνο της ζωής τους προστάτευσαν Εβραίους συμπατριώτες τους. Άνθρωποι όλων των ηλικιών και των κοινωνικών τάξεων, πλούσιοι και φτωχοί, άνδρες και γυναίκες, που επέλεξαν να βοηθήσουν συγγενείς και φίλους, γνωστούς και άγνωστους συνανθρώπους τους που κινδύνευαν άμεσα.

Όπως λοιπόν υπήρξαν αυτοί που αδιαφόρησαν ή και εκμεταλλεύτηκαν, υπήρξαν και αυτοί που ενδιαφέρθηκαν και βοήθησαν. Το συγκλονιστικό ποσοστό όμως της απώλειας των Εβραίων της Ελλάδας, από τα υψηλότερα σε όλη την Ευρώπη, οφείλει να μας προβληματίσει.

Εάν η μεταπολεμική νομοθεσία στην Ελλάδα ταχύτατα αναγνώρισε στους επιζώντες Εβραίους τα νόμιμα δικαιώματά τους, η εφαρμογή των νόμων και των προβλέψεων των διατάξεων καθυστέρησε ιδιαίτερα δίνοντας και το πλαίσιο της συζήτησης σχετικά με την τύχη των εβραϊκών περιουσιών. Το γεγονός αυτό αποτέλεσε διεθνές ζήτημα και δημιούργησε εντάσεις εντός του ίδιου του κρατικού μηχανισμού και των φορέων άσκησης πολιτικής. Από τους εκατοντάδες που κατηγορήθηκαν για οικονομικό δωσιλογισμό με βάση την εκμετάλλευση εβραϊκών περιουσιών, ελάχιστοι καταδικάστηκαν και ακόμη λιγότεροι εξέτισαν πλήρως τις ποινές τους. Το ευτύχημα είναι πως διάφορες πτυχές του θέματος εξετάζονται σήμερα από επιστημονικές έρευνες που βρίσκονται υπό εξέλιξη.

Αναμφίβολα η διεθνής ημέρα μνήμης θυμάτων του Ολοκαυτώματος δεν είναι μια ευκαιρία αυτοπροβολής αλλά αναστοχασμού του μεγαλύτερου εγκλήματος στη σύγχρονη ιστορία της ανθρωπότητας: του βιομηχανικού δηλαδή θανάτου εκατομμυρίων ανθρώπων. Από την άλλη πλευρά όμως, η επέτειος αυτή δεν είναι και μια ευκαιρία να μπαίνουν στον παραμορφωτικό καθρέφτη τοποθετήσεις που αποσυνθέτουν το μήνυμα της ίδιας της ημέρας.

Οι προκλήσεις του μέλλοντος είναι τόσο πολλές που αμφισβητούν την επιφανειακή προσέγγιση των πραγμάτων. Ούτε αφορισμοί και δημόσιο αυτομαστίγωμα αλλά ούτε και σιωπή και απόκρυψη της αλήθειας. Η αυτοκριτική προϋποθέτει απόθεμα ψυχικής δύναμης και εμπιστοσύνης. Δεν έγιναν μόνον αλλού τα αίσχη εναντίον των Εβραίων αλλά έγιναν και μέσα στις γειτονιές μας και τις πόλεις μας, στην ίδια μας τη χώρα. Ο αντισημιτισμός δεν έσβησε με το Ολοκαύτωμα αλλά διατηρήθηκε και μεταπολεμικά, κρυμμένος στο παρασκήνιο ώστε να μπορεί να εμφανίζεται με κάθε ευκαιρία.

Μια επέτειος, όπως αυτή της μνήμης των θυμάτων του Ολοκαυτώματος, μπορεί να αποτελεί μια ευκαιρία να αναμετρηθείς με το παρελθόν και να δημιουργήσεις – καλλιεργήσεις μια ειλικρινή σχέση, όσο κι αν αυτό μπορεί να είναι δύσκολο. Οι προκλήσεις είναι μπροστά μας και η παιδευτική διαδικασία θα προσφέρει πολλά προς αυτή την κατεύθυνση. Τα νέα παιδιά πρέπει να γνωρίζουν για να συμβάλλουν

Phoca PDF

στη διαμόρφωση ενός καλύτερου μέλλοντος. Η ανεκτικότητα, η κατανόηση, η συνύπαρξη επιζητούν μεγαλείο ψυχής και ανιδιοτέλεια. Το Κράτος και η Τοπική Αυτοδιοίκηση θα πρέπει να συνεχίσουν να συμβάλλουν σε αυτό. Καιρός είναι να συμμετάσχει και η Εκκλησία.

ΠΗΓΗ: ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ "ΤΑ ΝΕΑ", 4.02.2021

Phoca PDF